

Kutatók Éjszakája a nemzeti könyvtárban

2022/09/30

2022/09/22

Tudományos kutatóink és szakértőink segítségével megismerhetik a házban végzett kutató és szolgáltató munkák széles skáláját. Várjuk Önöket szeptember 30-án, pénteken.

Idén is szeretettel várjuk a Kutatók Éjszakáján!

A nemzeti könyvtárban őrzött könyvek rengeteg titkot, akár a történelmünket is újrarendező részletet rejthetnek, ezért ezek kutatása a múlt folyamatos, pontosító újraépítése. Talán e szempontból is ígéretes lehet a Petőfi-hagyaték, vagy épp a könyvrestaurálás során fellelhető nyomok, amely témákról tudományos kutatóink, szakértőink adnak elő. A múltra épül a jövő, és ez a jövő már a könyvtárban is jelen van, például hatalmas digitalizáló műhelyünk révén is, amelyet a hozzá kapcsolódó, a modern szolgáltatáshoz szükséges további munkafolyamatokkal együtt szintén megismerhetnek, ha ellátogatnak hozzánk szeptember 30-án.

Szeretettel várunk mindenkit programjainkra! A látogatáshoz előzetes regisztráció nem szükséges.

A programokat alább részletezzük.

Program

(A programváltozás jogát fenntartjuk.)

516-os tanácsterem (V. emelet - főbejárat) szint)

[1]

17.00-17.30 Bárány Zsófia: „Igazi tudós természet” - Kutatói arcélek a 19. századból

Részletek néhány közismert vagy kevésbé ismert 19. századi tudós leveleiből, emlékirataiból, amelyeken keresztül rácsodálkozhatunk a kutatás iránti szeretetükre, elhivatottságukra, illetve felvillan előttünk az illető kutató személyisége is.

[2]

17.40-18.10 Klestenitz Tibor: Széll Kálmán és a nyilvánosság. Egy kiszivárogtatási ügy 1900-ban

1900 nyarán az egyik fő közéleti eseménynek a magyar kereszténység kilencszáz éves jubileuma ígérkezett, amelyet a katolikus egyház nagy pompával készült megünnepelni. A *Magyarság* című

napilap azonban nyilvánosságra hozott egy bizalmas kormányzati utasítást, amely megtiltotta az állami tisztviselőknek az ünnepeken való részvételt. A Széll-kormány cáfolta az irat valódiságát, a hivatalos álláspont azonban hamarosan védhetetlenné vált: az esetről fordultatos botrány kerekedett, amelyet a katolikus lapok és az ellenzéki sajtó egyaránt felhasznált a kormány támadására.

Az előadás az eset elemzésén keresztül megmutatja, hogy a korszak sajtója és politikai elitje hogyan kezelt egy kiszivárogtatási ügyet, illetve milyen magatartásmintákat alkalmazott a konfliktushelyzetekben.

18.20-18.50 Dede Franciska: „...részegsztem a kodakot” - Az *Uj Idők* utazási sorozatának amatőr fényképei

Herczeg Ferenc népszerű szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilapja, az *Uj Idők* 1903-ban utazási sorozatot indított *Séták a nagyvilágban* címmel. A százhuszonkét közleményből álló rovat hetven százalékát gazdagította egy vagy több illusztráció, amelyek jelentős részét maguk az utazók készítették. Az előadás ezeket az amatőr fényképeket mutatja be az alkotójukat és a készítés körülményeit éppúgy vizsgálva, mint a szövegekhez való viszonyukat, valamint az egyes közleményekhez csatolt fotók számát, típusát és tartalmát. A sorozat képein (és leírásain) keresztül az olvasók „eljuthattak” ismert-ismeretlen távoli tájakra és vidékekre. A természeti és épített környezet, valamint a különböző népcsoportokat bemutató képek mellett a mindennapi életet vagy éppen különleges eseményeket, katasztrófákat megörökítő fényképeket is találhattak a lapban. A szerzők személyes élményeiről, utazásuk és ott-tartózkodásuk körülményeiről is sok mindent megtudhattak, csakúgy, mint a felvételek készítésének esetleges nehézségeiről, váratlan eredményéről és a helyiek, a „megörökítettek” reakciójáról.

IO. MICHAELIS BRVTI VN-
GARICARVM RERVM LIBER PRIMVS.

RES VNGARORVM GESTAS SCRIBERE AG-
gredior, siue quis gentis gloriam spectet, partam per
illustra multa uirtutis, et fortitudinis documenta,
siue rationem eorum temporum, quibus illas gesserunt,
siue hostium potentiam, et uires, cum quibus contule-
runt arma, arduum opus, et quantumuis disert
scriptoris uiribus maius. Atque ad Matthia usq; re-
gis interitum, ita exercuerunt Ungaros finitima bel-
la, ut ~~quod~~ magna uirtutis felicitatisq; est, sapius
pro regni imperio proferendo, quam pro tuendo pugna-
rent, quod, longe lateq; productis imperij finibus, for-
tissimus rex, maximum posteris, et florētissimum
reliquit: ut qui eius temporis res gestas susciperet scri-
bendas, dum partas uictorias, triumphos actos de uic-
tis hostibus, adiunctas imperio nouas gentes, popu-
losq; narraret, haberet quod ~~falleret~~ scribendi laborem:
qui quidem per se maximus semper, uix est ferendus
scriptori qui sui muneris et religionis sit memor uer-
santi inter suorum clades, populationes, incendia,
caedes, quae commemorare, sine ingenti doloris sensu,
praeterire sine ^{summa} leuitatis, atq; inconstantia nota haud
potest. Est enim hoc nobis a natura insitum, ut inuiti
in eorum commemoratione uersemur, qua aduersa ips,

19.00-19.30 Petneházi Gábor: Reneszánsz könyvvadászat - Brutus megtalált és elveszett magyar története

2020 nyarán kollégámmal, Kasza Péterrel Trentóban bukkantunk rá Gian Michele Bruto (latinosan Brutus) Magyarország 16. századi történetéről írott művének (Rerum Ungaricarum libri) monumentális, több mint kétezer oldalas kéziratára. Brutus Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király felkérésére az 1580-as években írta meg a Magyar Királyság hanyatlását és a mohácsi csatát követő szétesését nemzeti szempontból bemutatni hivatott művét, amely azonban – dacára a szerző változatos erőfeszítéseinek – végül nem került nyomtatásba; 19. századi kiadásához már csupán két nagyon töredékes, megcsonkult kézirat állt rendelkezésre. Az elképesztő épségben megmaradó, szerzői és szerkesztői margináliákkal telezsúfolt trentói példány révén immáron nem csupán a teljes művet ismerjük, de nagy vonalakban a keletkezéstörténetet is, és el tudjuk különíteni alkotói fázisait. Előadásomban beszélni fogok a felfedezés körülményeiről, Brutus változó koncepciójáról, a Rerum Ungaricarum libri helyéről a kora újkori történeti hagyományban, valamint a kézirat jelentőségéről.

[5]

19.40-20.10 Kádár Krisztina: Mesél a hagyaték. Egy kivándorló életútja

Többrétű utazásra invitálom a látogatókat ezen az éjszakán. Egyfelől a második világháború során az Amerikai Egyesült Államokba kivándorló Marianne Szasz-Burgos hagyatékán keresztül röviden körüljárjuk a Kézirattár egyik legizgalmasabb „műfaját”, a fondot. Másfelől együtt tesszük meg azt az utat, amit a fondképző személy, azaz Szász Mariann tett meg Budapestről az ausztriai

menekülttáboron át az Ohio állambeli Toledo városába. Az út azonban még innen is tovább vezet, hiszen a forrásanyagában is rendkívüli hagyaték nem csupán a Szász család személyes sorsáról mesél, hanem elkalauzol a diaszpórairodalom kollektív emlékezetpolitikájához, illetve történelemteremtő világába is.

[6]

20.20-20.50 Andrási Erika: Kerék Márton szerencséje, avagy Martino Rota metszetei a nemzeti könyvtárban

A 15. század végétől a nyomdatechnika fejlődésével a fametszetekkel történő illusztrálást felváltja a rézlemezre vésett mélynyomásos eljárás, majd a rézmetszés további finomítása révén savas maratással lendületesebb vonalak által tették frissebbé a grafikát. Az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványok Tárának felbecsülhetetlen értékű kollekciója lehetőséget nyújt nemcsak a történettudomány számos szegmensének kutatására, hanem a sokszorosított grafika műfajának mélyebb megismerésére is. Gróf Apponyi Sándor, felismerve a kora újkori sajtótermékek történeti jelentőségét, hungarikagyűjteményét rölapokkal és önálló metszetekkel is gazdagította. Ezek a nagyközönségnek szánt, széles körben terjesztett régi nyomtatványok megfelelő kritikával értékes forrásnak számítanak. A gróf gyűjtőszenvédélyének köszönhető például, hogy több, a lepantói csatáról tudósító dokumentumot is őrzünk. Így, amikor a keresztény seregek diadalának 450. évfordulójára emlékeztünk, a témában készült grafikája nyomán feltűnt egy kevésbé ismert művész, a dalmát származású Martino Rota alakja. A velencei mesterektől tanuló metszőtől több alkotást őrzünk a nemzeti könyvtárban: önálló metszetként fennmaradt főúri arcképeket, rölap- és könyvmellékleteket, albumba rendezett látképeket. Ezek közül kiemelkedik A forgandó Szerencse című rézmetszete, amely egy öt darabból álló sorozat legkomplexebb változata. Martino Rota tehetségét jól mutatja az a gazdag kompozíciós kincsestár, amellyel a különböző néprétegek képi igényeit kiszolgálva ábrázolja a kor nagy hatású eseményét, a Szent Liga győzelmét. A Szerencse forgandósága nyomán az Idő kereke ismét kiemelte a feledés homályából azt az udvari művészt, akinek stílusában egyszerre jelentkezik a düreri naturalizmus és a velencei érzékiség. Figuráinak gesztusaiból felismerhető kézjegye, amely egy eddig azonosítatlan művének meghatározására enged következtetni.

Díszterem (VI. emelet)

17.00-17.30 Sarbak Gábor: Mire jók a mintakönyvek (formuláriumok)?

Az utóbbi időben öröndetesen megnövekedett az érdeklődés ez iránt a látszólag unalmas műfaj iránt. A középkor végén járunk, amikor az írásbeliség már a társadalom viszonylag széles rétegeiben általános volt. Az írás segítségével gyorsan elterjedő ügyintézés hívta életre ezeket a gyűjteményeket (segédleteket), amelyek (elvileg) csak a „szenzitív” információktól megfosztott fogalmazványokat tartalmazták. A szükséges adatok (név és tárgy) beillesztésével különösebb fogalmazási készség nélkül is hibátlan leveleket, beadványokat lehetett így készíteni. E száraz irathalmaz olvasása akkor válik izgalmassá, ha észrevevesszük, hogy mégiscsak sok érdekes apróságot felejtettek benne évszázadokkal ezelőtt akár a királyi, akár egy szerzetesrendi kancellárián. A látszólag érdektelen fogalmazványok sokasága így világít rá egy izgalmas és állandó mozgásban lévő kapcsolatrendszerre.

17.40-18.10 Mészáros Tamás: A megörökített könyvtár

Hogyan lesz okostelefonon olvasható fájl egy könyvből, megnézhető kép egy régi térképből vagy plakátból, meghallgatható zene egy réges-régi lemezből? Az Országos Széchényi Könyvtár kiemelt feladata, hogy írott kulturális örökségünk mindenki számára hozzáférhetővé váljon – digitálisan is.

Ahogy a kézzel fogható dokumentumok szolgáltatása esetén is elengedhetetlen a restaurátor szakemberek gondos munkája, úgy a digitalizálás előkészítésének folyamatában is nagy hangsúlyt kap az állományvédelem, biztosítva a digitálisan megörökített könyvtár fizikai dokumentumainak megőrzését is.

18.20-18.50 Horváth Diána: Mit üzennek a nyomok? Fókuszban a könyvrestaurálás

Betegség miatt az előadás elmarad.

Honnan tudjuk, hogyan készítették a régi kódexeket? Tudnak-e hasonlót készíteni a mai szakemberek? Miért fontos, hogy megismerjük a középkori könyvkészítés során alkalmazott anyagokat, technikákat? Ezekre a kérdésekre kaphatunk választ a sok-sok képpel illusztrált előadásban.

[7]

19.00-19.30 Lipthay Endre: „Sokszínű Petőfi”

Petőfi Sándor születésének kétszázadik évfordulója alkalmából különösen aktuális téma az egyik legnagyobb magyar költő könyvtárunkban őrzött hagyatékának bemutatása.

Az önmagukban is érdekes dokumentumok fondba rendezett együtteséről szóló előadásban a nagy költő széles körű (költői, műfordítói, újságírói, irodalomkritikusi és szervezői) alkotói tevékenységét vesszük számba, s mellette rávilágítunk sokszínű kéziratainak kutatásban, oktatásban és ismeretterjesztésben való alkalmazásának lehetőségeire is.

Az előadás érdekességét külön is emeli egy-egy eredeti kézirat – állományvédelmi szempontból megengedhető – bemutatásának lehetősége.

[8]

19.40-20.10 Vesztróczy Zsolt: A márciusi ifjak nyomában (1848. március 15. emlékhelyei a mai magyar fővárosban)

1848. március 15. pesti és budai helyszínei ma csak részben „ismertek”. Míg a Nemzeti Múzeum kertjében vagy a Pilvax közben rendszeresen tartanak megemlékezéseket, addig máshol jobb esetben is csak a falakon látható emléktábla ad hírt az egykori eseményekről. A nehézségeket fokozza, hogy egyes épületek ma már nem léteznek, míg mások magántulajdonba kerültek, bizonyos létesítmények pedig egyszerűen „csak” zárva vannak a nagyközönség előtt. Mindezek áthidalására az előadás online séta során mutatja be Petőfiék aznapi útját és a forradalom egykori helyszíneit.

Történeti Fénykép- és Videótár olvasóterme (VII. emelet)

[9]

19.00-19.30 Lukács Bea: 10 perc - 10 pillanat - 10 emlékező (audiovizuális összeállítás)

Miért fontosak hétköznapi történeteink, hogyan ad át tudást és tapasztalatot a személyes történelem a következő generációk számára?

Egy-egy jelentős történeti eseménynek természetesen létezik leírata, hivatalos dokumentációja, de az oral history az, amelyik a történésben részt vevők szándékait, érzéseit, motivációit is megmutatja.

[10]

19.40-20.10 Papp Viktor: Miről árulkodnak a portréképek? Nemesi és polgári családok a műteremben

Az előadás azt a célt tűzi ki, hogy bemutassa a középbirtokos nemesség fényképezkedéshez való viszonyát. E viszony feltárásával ráadásul további társadalomtörténeti, illetve fotótörténeti sajátosságokra is fény derülhet. Az előadás bázisát három, szisztematikusan kiválasztott család/személy fényképe képezi. Táncsics Eszter és Csorba Géza nemcsak a családi csoportképről vagy az egyéni portrékról néz vissza ránk, de közösen írt naplójuk a 19. században a fényképekhez fűződő mindennapi kapcsolatot is megörökítette. A napló vonatkozó részeinek, valamint a róluk készült képeknek az elemzése betekintést enged egy polgári família hétköznapijaiba. A Dráveczky család fényképalbumában található, csokalyi Fényes Károly Bihar vármegyei hivatalnokról készült portréfelvétel azonban egy másik szeletét tárja elénk a korszak nemesi társadalmának. A portré ugyanis feltűnően eltér az ekkor készült, ugyancsak dohánybeváltó tiszteket megörökítő képektől, a felvétel ráadásul párhuzamba hozható a családfő – és ezzel az egész család – életében éppen ekkor bekövetkező társadalmi lesüllyedéssel is. A középkorú házaspár és az idősödő vármegyei tiszt mellett a harmadik kép egy fiatalember történetét tárja elénk, aki már testtartásával, illetve az állókép beállításával is felhívja a figyelmünket társadalmi hovatartozására, habitusára.

Digitalizáló központ (VIII. emelet)

[11]

17.00-17.30 Fábri Anna, Mihály Eszter, Varga Emese: „A testnek csinoson való tartása” - Teleki László nevelési tanácsai mai szemmel

Gondoltad volna, hogy már a 18. században is nagy hangsúlyt fektettek a gyerekek nevelésére? Kíváncsi vagy rá, hány nyelvet kellett tanulnia egy kisgrófnak, aki az 1700-as évek végén élt? Milyen volt a helyes tisztálkodás, a megfelelő öltözködés? És vajon milyen testtartást ajánlottak a gyerekeknek olvasás közben? Velünk mindezt ki is próbálhatod!

A válaszokat a Digitális Bölcsészeti Központ újonnan megjelent [online szövegkiadásában találod](#) [12].

robotszkennert alkalmazó tömeges, gyors dokumentumdigitalizálás mellett az érzékeny, több száz éves nemzeti értékek magas minőségű leképezése párhuzamosan történik a tartalomszolgáltatás és a hosszú távú megőrzés igényeinek megfelelően. Hogyan készül a digitális kép a különböző dokumentumokról? Milyen technológiát, képi utómunkát használnak a munkafolyamatban? Az előadásban sok más érdekesség mellett ezekre is válaszokat kapnak.

[14]

19.00-19.30 Rényi Máttyás Attila: Örökségünk megőrzése: hogyan kerüljük el a felejtés csapdáját?

Betegség miatt az előadás elmarad.

Kultúrincseink megóvásának mára meghatározó gyakorlata a digitalizálás. Rohamtempóban fejlődő adathordozóinkkal az információkat akár évezredekre el tudjuk tárolni. De a digitalizálás csupán az első lépés. Feltett értékeink hosszú távú megőrzésének igazi kulcsa az érthetőség fenntartása, így elkerülhetjük, hogy a jövő számára – legyen az akár több száz vagy ezer év – olyan információkat hagyjunk, mint az ókori Kréta mai napig megfejtetlen lineáris A írása, vagy hogy a hieroglifák mintájára kelljen kibogozni a ma még magától értetődő tudásunkat.

2022/09/30 - 12:57

Forrás webcím: <http://193.6.201.226/rendezvenyek/kutatok-ejszakaja-2022>

Hivatkozások:

- [1] http://193.6.201.226/sites/default/files/Barany_Zsolia.jpg
- [2] http://193.6.201.226/sites/default/files/Klestenitz_Tibor_.jpg
- [3] http://193.6.201.226/sites/default/files/Dede_Franciska.jpg
- [4] http://193.6.201.226/sites/default/files/Petnehazi_Gabor_.jpg
- [5] http://193.6.201.226/sites/default/files/Kadar_Krisztina_.jpg

- [6] http://193.6.201.226/sites/default/files/Andrasi_Erika_.jpg
- [7] <http://193.6.201.226/sites/default/files/petofi-portrek.jpg>
- [8] http://193.6.201.226/sites/default/files/Vesztroczy_Zsolt.jpg
- [9] http://193.6.201.226/sites/default/files/Lillin_Beatrice_.jpg
- [10] http://193.6.201.226/sites/default/files/Papp_Viktor_.jpg
- [11] http://193.6.201.226/sites/default/files/Fabri_Anna.png
- [12] <https://dhupla.hu/collection/teleki-laszlo-tanacsadasa>
- [13] http://193.6.201.226/sites/default/files/Nemeth_Marton.png
- [14] http://193.6.201.226/sites/default/files/Renyi_Matyas.jpg
- [15] <http://193.6.201.226/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek>